

Troost uit de hemel

Ledevaertkerk Chaam, zondag 31 mei 2020, Pinksteren
(Opgenomen als 'terugluisterdienst' op vrijdagavond 29 mei)
Ds. Sara Dondorp

Schriftlezing: Exodus 24: 1-3 en 9-18

Schriftlezing: Johannes 14: 23-27

Inleiding

We lezen verder in het boek Exodus, het gedeelte dat de roostermakers hebben uitgekozen bij Pinksteren. In Hoofdstuk 24 ontmoet Mozes de Eeuwige boven op een berg. Beneden zien de mensen dat als een laaiend vuur. Een Pinkstervuur? En halverwege is de priester Aäron achtergebleven, met zijn twee zonen Nadab en Abihu en met de zeventig oudsten. Het getal zeventig staat in de Bijbel meestal voor alle volkeren. Je zou kunnen zeggen dat met die zeventig oudsten alle volken van de wereld daar vertegenwoordigd zijn. Wat hier gebeurt is voor iedereen bedoeld. In alle variëteit en diversiteit. Ook dat klinkt als Pinksteren.

Het fragment dat we lezen uit Johannes 14 hoort ook bij Pinksteren. Hier gaat het over de Pleitbezorger die zal komen. In andere vertalingen staat er Trooster of Helper. Nu we elkaar al zo lang niet kunnen ontmoeten, sprak me de troost uit die tekst in het bijzonder aan. Daarom heb ik dit jaar niet gekozen voor Handelingen 2, maar voor Johannes 14. Daaraan ontleen ik het thema voor deze dienst: Troost uit de hemel.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

In het aprilnummer van de Schakel schreef ik nog optimistisch dat we met Pinksteren wel Pasen en Pinksteren tegelijk zouden kunnen vieren. Dat is tegengevallen. We leven nog steeds in de woestijn van Corona. Toen leek het me wel iets waar we ons samen op zouden kunnen verheugen. Pasen en Pinksteren op één dag, zoals in het evangelie naar Johannes... Ook al kunnen we nog steeds niet samen feestvieren, we kunnen wel luisteren naar wat de evangelist Johannes te vertellen heeft. We vallen midden in het verhaal dat bij Pasen hoort. Jezus vertelt zijn leerlingen over de tijd dat hij er niet meer zal zijn. Het is dezelfde avond die is begonnen met de voetwassing. Jezus, die als meester het slavenwerk op zich neemt om voeten te wassen. Daar begint het Paasverhaal mee. En nu, diezelfde avond, spreekt hij van een Trooster, een Pleitbezorger. De Trooster, die wij kennen als de Heilige Geest. De Helper die ons verlangen ziet en kent, die ons hart kan raken. Ik zou bijna willen zeggen: die ons in ons hart kan aanraken. Wat verlangen we daar allemaal naar: naar liefdevolle aanraking. Meer dan ooit valt me op dat Pinksteren ook daarover gaat. Over het aangeraakt worden door de vurigheid van de Geest.

Hoe ingewikkeld aanraking kan zijn, komt naar voren in de andere lezing. Mozes gaat de berg op om God te ontmoeten. Daar gaat nog een heel ritueel aan vooraf met een bloedoffer, en met besprenkeling door bloed. Daar kunnen wij niet zo veel meer mee. Waar het volgens mij om gaat is dat deze ontmoeting niet zo maar iets is. Mozes neemt een hele delegatie mee. De zeventig oudsten van het volk. Zij ontmoeten God. Tenminste:

zij zien de voeten en de ondergrond. Voeten die staan op een plaveisel van saffier. Ontroerend vind ik dat. Mensen zien de Eeuwige van onderaf, ze zien voeten op een stralend, hemelse ondergrond. Dat op zichzelf is al indrukwekkend. De rest is te verheven. Ze zien en ze hoeven niet te sterven. God zien betekent immers sterven. Misschien geeft het niet wanneer je alleen de voeten ziet. Wel wordt duidelijk dat Gods nabijheid ingewikkeld is. Er is een bemiddelaar nodig. Mozes in dit geval. En dan nog weet je het niet. Mozes blijft veertig dagen en nachten weg. Een volledige vastentijd heeft hij nodig. Een quarantaine.... Maar beneden heeft het volk daar niet het geduld voor. Als hij terugkomt, dansen de mensen rond het gouden kalf. Het vertrouwen moet weer helemaal opnieuw opgebouwd worden. De weg door de woestijn is een lange weg...

De laatste tijd is Jonathan Sacks steeds mijn gids door Exodus geweest. Over hoofdstuk 24 schrijft hij helemaal niets. Wel over een thema in de hoofdstukken daar voorafgaand. Dan gaat het over de invulling van de wet. Een steeds terugkomende verordening is: heb de vreemdeling lief. "Vreemdelingen mag je niet uitbuiten of onderdrukken, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in Egypte." (Ex. 22:20) Meteen daarop volgt dat je ook weduwen en wezen goed moet behandelen. Een zinsnede die wij hier elke zondag in de mond nemen. Zorg voor de vreemdeling, de wees en de weduwe (en in onze tijd ook de weduwnaar) is vooral zo belangrijk, zeggen de rabbijnen, omdat zij niet omringd worden door familie. Zij hebben geen gemeenschap om hen te beschermen. Die verweesdheid kunnen wij momenteel ook wel voelen. We zijn nog steeds gemeenschap, maar we mogen elkaar niet zien. Meer dan ooit verlangen we naar gezamenlijkheid, naar ondersteuning. Daar waar geen gemeenschap is, waar geen steun is, daar wil God zijn. God wil zich als beschermer en helper opwerpen voor wie geen helper heeft. Daar komt bij dat vreemdelingen leven zonder zekerheden. En God voelt zich vooral verbonden met onderdrukten, met onzekeren. Simpel gezegd: God is er vooral voor diegenen die er niet bij horen. Dat lijkt ook wel een beetje op de Pinkstergedachte: Bij God hoort iedereen erbij: ongeacht afkomst, kleur, geslacht of geaardheid. Omdat we allemaal vreemdelingen zijn, horen we er allemaal even veel of weinig bij. Inclusief onze verschillen.

Denk aan de vreemdeling, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest! Het is een regel die gericht is tegen vreemdelingenhaat. Sacks constateert dat vreemdelingenhaat diep in mensen zit ingebakken. Alles wat anders is, wat vreemd is, is eng en moet gewantrouwd worden. Tegenover die vreemdelingenhaat zijn twee mogelijke uitwegen, zegt Sacks. De uitweg van de empathie: die ander is ook een mens. Of de uitweg van de rede: haat is onredelijk. Als je de geschiedenis van de mensheid bekijkt heeft dat niet veel geholpen. De laatste decennia zien we een steeds grotere rol voor ratio en wetenschap, maar haat tegen mensen die er anders uit zien bestaat helaas nog steeds. Wat misschien wel zou kunnen helpen, zegt Jonathan Sacks, is ervaring. "Alleen de kracht van de geschiedenis en de herinnering zijn sterk genoeg om tegenwicht te bieden tegen de haat."¹ De gedachte dat je zelf vreemdeling bent, zou kunnen helpen om niet andere vreemdelingen te haten. Het is geen definitieve uitweg, maar herinnering is sterker dan empathie en ratio. En zo zou het een weg naar gemeenschap kunnen zijn.

Terug naar de Pleitbezorger of Trooster uit het Johannesevangelie. Die is er voor iedereen, voor alle vreemdelingen waar en hoe dan ook. Voor iedereen, in alle mogelijke talen, wenst de Trooster vrede. De laatste maanden voelen wij ons vaak vreemdelingen in Coronaland. Er zijn zoveel vertrouwde dingen niet meer mogelijk. We weten niet meer

¹ Jonathan Sacks, *Exodus, boek van de bevrijding*, Skandalon 2019, pag. 180.

goed waar we aan toe zijn of waar we naar toe gaan. Om dan te weten dat er een Pleitbezorger voor ons is, kan troosten. Hoe die troost werkt, is misschien voor iedereen anders. Als koorzanger denk ik steeds aan een motet van Thomas Tallis. 'If ye love me, keep my commandments, and I will pray the Father, and he shall give you another Comforter...' Wanneer je mij liefhebt en mijn geboden houdt, zal ik mijn vader bidden en hij zal je een andere trooster geven. Trooster, helper of pleitbezorger. Die troost hoor ik in dat motet. Troost horen we sowieso in muziek. De troost waar we naar verlangen. Troost die ons kan aanvuren om gezamenlijk verder te gaan, om moed te houden en te blijven vertrouwen op Gods vrede.

Amen.